

Käsitelty yhteistyötoimikunnassa 3.11.2016
Kuntayhtymän johtaja hyväksynyt 10.1.2017

IT-palvelujen väärinkäytön seuraamukset lyhyesti

Lappian IT-palvelujen säännöstö sitoo ja velvoittaa jokaista käyttäjää. Myös sinua. IT-palvelujen väärinkäytöllä tarkoitetaan IT-palvelujen sääntöjen tai lakien vastaista käyttöä. Kaikki havaittu väärinkäyttö on ilmoitettava tietoturvavastaavalle.

Väärinkäyttöä epäiltäessä Lappian IT-palvelut voi selvitystyön ajaksi rajoittaa käyttäjän oikeutta käyttää palveluja. Teon vakavuuden ja tahallisuuden perusteella väärinkäytöllä voi olla Lappian sisäisiä seuraamuksia ja se voi johtaa rikosilmoituksen tekemiseen.

IT-palvelujen väärinkäytön seuraamukset

Tietotekniikkarikkomuksina pidetään Lappian tietojärjestelmien käytöstä annettujen sääntöjen tai määräysten vastaista toimintaa tai tietojärjestelmien käyttöä Suomen lakien vastaisesti. Tämä toimintaohje kuvaa toimenpiteitä, joita henkilöön kohdistetaan, kun tietotekniikkarikkomus on havaittu tai sitä on perustellusti syytä epäillä. Toimenpiteet on jaettu käyttövaltuuksien rajoituksiin rikkomuksen selvitystyön ajaksi sekä mahdollisiin rikkomuksesta määriteltyihin seuraamuksiin.

Lappia voi rajoittaa IT-palveluiden käyttövaltuuksia selvitystyön ajaksi

Rajoituksista päätetään, kun tietotekniikkarikkomus on havaittu tai sitä epäillään. Valtuuksia rajoitetaan aina, kun perustelluista syistä epäillään, että käyttäjä on syyllistynyt väärinkäytökseen, ja on mahdollista, että käyttövaltuudesta on haittaa rikkomuksen selvittämiseksi tai vahinkojen minimoimiseksi. Tarvittaessa käyttäjä kutsutaan kuultavaksi. Käyttövaltuuksien rajoittamisesta päättää IT-palvelun omistaja, yksikön johtaja tai muu tehtävään nimetty henkilö. Rajoittamisen toteuttaa palvelun ylläpitäjä. Kiireellisissä tapauksissa ylläpitäjä voi omalla päätöksellään rajoittaa käyttövaltuuksia enintään kolmeksi päiväksi, mistä tulee välittömästi ilmoittaa Lappian tietohallintojohtajalle tai tietoturvavastaavalle. Tarvittaessa käyttäjän työasema voidaan kytkeä irti verkosta. Rajoitukset voidaan purkaa selvitystyön päätyttyä, jos käyttövaltuuksien palauttamisesta ei ole ilmeistä haittaa.

Seuraamukset

Lievissä tapauksissa käyttäjälle huomautetaan asiattomasta toiminnasta. Tietotekniikkarikkomuksen seurauksena käyttäjä voi olla korvausvastuussa väärinkäyttämistään resursseista (esim. palvelimet tai tietoverkko), välittömistä vahingoista ja väärinkäytön selvitystyön aiheuttamista kustannuksista.

Seuraamukset opiskelijalle

Opiskelijalle kohdistettavia seuraamuksia voivat olla määräaikainen käyttövaltuuksien menettäminen tai rajoittaminen, Lappian hallinnolliset toimet (kirjallinen varoitus, määräaikainen erottaminen) ja rikosilmoituksen tekeminen (laissa rangaistaviksi määritellyt teot).

Käyttövaltuuksiin kohdistuvista toimista päättää Lappian tietohallintojohtaja, toimipaikkapäälliköt tai rehtori. Käytön rajoitusaikaan ei lasketa mukaan selvitystyöhön kulunutta aikaa. Kirjallisen varoituksen antamisesta opiskelijalle päättää toimipaikkapäällikkö ja määräaikaisesta erottamisesta Lappian rehtori. Henkilön käyttövaltuudet perutaan erottamisen ajaksi. Käyttövaltuuksien rajoittamisen kokonaiskesto on kuitenkin vähintään liitteenä olevassa tietotekniikkarikkomusten seuraamustaulukossa esitetyn mittainen.

Seuraamukset henkilökuntaan kuuluvalla

Henkilökuntaa koskevia seuraamuksia voivat olla Lappian työoikeudelliset toimet (kirjallinen varoitus, irtisanominen, palvelussuhteen purku) sekä rikosilmoituksen tekeminen (laissa rangaistaviksi määritellyt teot).

Käyttövaltuudet yksittäisiin järjestelmiin voidaan väärinkäytöksestä johtuvan luottamuspulan synnyttyä evätä määräajaksi tai pysyvästi. Käyttövaltuuksiin kohdistuvista toimista päättää tietohallintojohtaja tai palvelun omistaja.

Seuraamukset muille käyttäjille

Lappian henkilökuntaan tai tutkinto-opiskelijoihin kuulumattomia käyttäjiä koskevat seuraamukset voivat olla käyttövaltuuksien poistaminen tai rajoittaminen sekä rikosilmoituksen tekeminen (laissa rangaistaviksi määritellyt teot).

Käyttövaltuudet yksittäisiin järjestelmiin voidaan väärinkäytöksestä johtuvan luottamuspulan synnyttyä evätä määräajaksi tai pysyvästi. Käyttövaltuuksiin kohdistuvista toimista päättää tietohallintojohtaja tai palvelun omistaja

Seuraamustaulukot

Tämän dokumentin liitteenä olevissa taulukoissa annetaan suositukset tietoteknikkarikkomusten seuraamuksista Lappian opiskelijoille, henkilökunnalle ja muille käyttäjille. Taulukoissa on esimerkkejä tyypillisistä tietojärjestelmien käytön yhteydessä esiintyvistä rikkomuksista luokiteltuina rikkomuksen vakavuusasteen mukaan. Seuraamuksiin vaikuttaa rikkomuksen vakavuuden lisäksi teon tahallisuuden aste. Jos käyttäjä on sekä opiskelija että henkilökuntaa, sovelletaan häneen henkilökunnan taulukkoa.

Esimerkkejä IT-palvelujen väärinkäytöksistä

- Rikoslain ja tekijänoikeuslain alaisen materiaalin oikeudeton käsittely
  - + Rikoslain alaista materiaalia ovat esimerkiksi lapsiporno, eläimiin sekaantuminen, raaka väkivalta, rasistinen aineisto ja kansankiihottamismateriaali
  - + käsittelyä ovat mm. materiaalin levittäminen ja hallussapito.
- Tekijänoikeuslain alaista materiaalia ovat esimerkiksi musiikki, videot, sarjakuvat, elokuvat, pelit ja ohjelmistot.
- Tunnuksen luovuttamista on esimerkiksi
  - + salasanan kertominen toiselle käyttäjälle
  - + tietokoneen auki jättäminen niin, että toinen henkilö pääsee käyttämään toisen tunnusta.
- Tiedon luottamuksellisuuden vaarantamista on esimerkiksi
  - + Salassa pidettävän tai muutoin lain suojaa nauttivan tiedon luovuttaminen henkilölle, jolla ei ole oikeutta saada sitä (esimerkiksi palvelinten käyttäjätietojen luovutus)
  - + salassa pidettävän tiedon tietoturvan laiminlyönti (passiivista toimimattomuutta)
  - + tahalliset salassapitorikokset (aktiivista toimintaa)
  - + henkilötietolain rikkominen.
- Henkilökohtaisen tietoturvan laiminlyöntiä on esimerkiksi
  - + salasanan jättäminen näkyviin